

ŠKOLSKÉ KOLO OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

KATEGÓRIA C

ŠKOLSKÝ ROK 2023/2024

16. ROČNÍK

I. ČASŤ PÍŠOMNÁ – TEST

Ukážka č. 1

PREČO VTÁCI MIGRUJÚ?

Hlavným faktorom migrácie je ochladenie v hniezdiskách a chýbajúca potrava pri zamrznutí vodných plôch. Prírodné podmienky a vodné bohatstvo Slovenska dávajú predpoklady na vysokú početnosť vtákov počas jesennej migrácie. Najdôležitejšie migračné trasy vtákov na Slovensku sú vodné miesta, teda rieky, jazerá či vodné nádrže. Tam, kde je voda, je aj život. Najbohatším miestom Slovenska je Podunajská a Východoslovenská nížina s jej centrálnym migračným miestom Senianske rybníky. Je to „vtáčí raj“. V tejto oblasti môžeme vidieť na jednom mieste počas medzizastávky až 160 druhov.

Pozorovať sa dajú čoríky bahenné, kalužiaky a rôzne druhy kačíc a husí, ktoré na Slovensku nehniedzia. Vo veľkom počte cez nížinu na Zemplíne migrujú žeriavy popolavé. Stovky vtákov odpočívajú na poliach či pri vodných plochách. Ich hlasité štebotanie značí, že zima prichádza. Tieto vtáky migrujú najmä zo severnej Európy. Migrácia stojí vtáky veľa fyzických síl. Počas prípravy na cestu často naberú o polovicu viac svojej hmotnosti, a to hlavne tie, ktoré letia dlho nad vodnou plochou. Táto cesta je veľkým rizikom pre operencov narodených tento rok, preto musia častejšie zastavovať a oddychovať. Žiaľ, tisíce kilometrov preletu ich často stoja aj život. Pri lete na nich čakajú rôzne nástrahy v podobe počasia, hladu, vysilenia i dravcov. Nebezpečenstvo predstavujú aj samotní ľudia a s nimi spojené lietadlá, veterné turbíny či poľovanie pre zábavu, najmä na Blízkom východe.

KAM SMERUJÚ?

Z nášho územia vedie niekoľko migračných ciest vtákov na juhovýchod cez Balkán, smerom na juh cez Apeninský polostrov a Pyrenejský polostrov. Ich cieľom je južná a severná Afrika, Blízky východ a južná Európa. Prečkajú zimu a naberú zásoby na ďalší ťah, ktorý sa uskutoční na jar.

Niektoré druhy vtákov dokážu preletieť rekordne dlhé cesty za rekordne krátky čas. Skutočným majstrom je brehár hrdzavý, ktorý vie letieť bez prestávky až niekoľko dní, no aj rybár dlhochvostý, ktorému je prirodzeným hniezdiskom Arktída.

Nezabudnite však, že migrujúce vtáky sa zastavia najmä preto, aby si odpočinuli a načerpali sily pred ďalším náročným letom. Nerušte ich a doprajte im oddych, veď si ho zaslúžia.

<https://nasavoda.sk/magazin/zapadne-slovensko/kam-migruju-nase-vtaky-na-jesen-a-aku-ulohu-v-tom-zohrava-voda/>

1. Do ktorého jazykového štýlu patrí ukážka č. 1?
 - a) Do hovorového.
 - b) Do publicistického.
 - c) Do výkladového.
 - d) Do opisného.
2. Ktorý z nasledujúcich výrokov nevystihuje podstatu ohrozenia migrujúcich vtákov?
 - a) Pri lete na nich čakajú rôzne nástrahy v podobe počasia, hladu, vysilenia i dravcov.
 - b) Častejšie musia zastavovať a oddychovať kvôli operencom narodeným tento rok.
 - c) Pre vtáky sú nebezpečné lietadlá, veterné turbíny či poľovanie pre zábavu.
 - d) Ich hlasité štebotanie často upozorňuje lesných predátorov na ľahký úlovok.
3. Na základe informácií z textu ukážky č. 1 označ nesprávnu možnosť.

Migrujúce vtáky zimujú

 - a) na severe Apeninského polostrova.
 - b) na Blízkom východe a v južnej Afrike.
 - c) na juhu Európy.
 - d) na severnom pobreží Afriky.

4. Označ možnosť, ktorá vyplýva z textu *Prečo vtáci migrujú* v ukážke č. 1.
- a) Keď nastane zimné obdobie v ich hniezdiskách, nemajú dost potravy.
 - b) Migrujúce vtáky opúšťajú vtáčí raj, aby si hľadali nových partnerov.
 - c) Počas jesennej migrácie im nevyhovuje vodné bohatstvo Slovenska.
 - d) Aby si odpočinuli a načerpali sily pred ďalším letom do južných krajov.
5. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky č. 1?
- a) V oblasti vtáčieho raja počas medzizastávky môžeme vidieť až 160 druhov migrujúcich vtákov.
 - b) Vtáky, ktoré migrujú najmä zo severnej Európy, oddychujú na Podunajskej nížine.
 - c) Na Zemplíne celoročne zostávajú žeriavy popolavé.
 - d) Pri vodných plochách štebocú vtáky, ktoré odlietajú do Afriky.
6. Z ukážky č. 1 vyplýva, že migrujúce vtáky majú na našom území výborné podmienky, lebo
- a) voda je zdrojom potravy i miestom pre odpočinok.
 - b) môžu odpočívať na neobrábaných poliach.
 - c) u nás je mnoho miest na pozorovanie ich migrácie.
 - d) v zime môžu zahniezdiť na brehoch riek a jazier.
7. Ktoré z nasledujúcich tvrdení nevyplýva z ukážky č. 1?
- a) Brehár hrdzavý dokáže letieť bez prestávky až niekoľko dní.
 - b) Sťahovavé vtáky sa pri hlbších vodných plochách ukladajú na zimný spánok.
 - c) Niektoré druhy vtákov dokážu preletieť rekordne dlhé cesty za krátky čas.
 - d) Prirodzeným hniezdiskom rybára dlhochvostého je Arktída.
8. V ktorej možnosti nie je uvedené združené pomenovanie?
- a) prirodzené hniezdisko
 - b) rybár dlhochvostý
 - c) vodná plocha
 - d) žeriav popolavý
9. V ktorom slovnom spojení sa nachádza nezhodný prívlastok z nasledujúcej vety?
- Najdôležitejšie migračné trasy vtákov na Slovensku sú vodné miesta, teda rieky, jazerá či vodné nádrže.*
- a) najdôležitejšie migračné trasy
 - b) vodné nádrže
 - c) vodné miesta
 - d) migračné trasy vtákov
10. *Nezabudnite však, že migrujúce vtáky sa zastavia najmä preto, aby si odpočinuli a načerpali sily pred ďalším náročným letom.*
- Uvedená veta je
- a) jednoduché súvetie.
 - b) veta s viacnásobným vetným členom.
 - c) jednoduchá veta rozvitá.
 - d) zložené súvetie.
11. Ktoré z nasledujúcich slov vzniklo iným slovotvorným postupom ako zvyšné tri?
- a) juhovýchod
 - b) najbohatším
 - c) dôležitejšie
 - d) prestávky

12. V ktorej možnosti je správne určené podčiarknuté sloveso z nasledujúcej vety?

Stovky vtákov odpočívajú na poliach či pri vodných plochách.

- a) 3.osoba, množné číslo, minulý čas, spôsob oznamovací, rod činný, vid dokonavý
- b) 3.osoba, množné číslo, prítomný čas, spôsob oznamovací, rod činný, vid nedokonavý
- c) 3.osoba, množné číslo, prítomný čas, spôsob oznamovací, rod trpný, vid dokonavý
- d) 2.osoba, množné číslo, prítomný čas, spôsob podmieňovací, rod činný, vid dokonavý

13. Vyber správnu možnosť a urč nasledujúcu vetu podľa zloženia a členitosti.

Stovky vtákov odpočívajú na poliach či pri vodných plochách.

- a) Jednoduchá veta rozvitá, oznamovacia, dvojčlenná.
- b) Jednoduchá veta rozvitá, oznamovacia, jednočlenná.
- c) Zložená veta, oznamovacia, dvojčlenná.
- d) Jednoduchá veta holá, oznamovacia, jednočlenná.

14. *Keď vtáčka lapajú, pekne mu spievajú. Vtáka poznáš po perí a človeka po reči. Jedna lastovička nerobí leto.*

Uvedené výroky o vtákoch patria

- a) k ľudovej slovesnosti – príslovia.
- b) k umelej literatúre – aforizmy.
- c) k umelej literatúre – anekdoty.
- d) k ľudovej slovesnosti – pranostiky.

Ukážka č. 2

Jozef Urban – Doba ľadová

Prišiel som sem na svet iba raz
Mohol som byť zviera
A mohol som byť kňaz

Kým príde večný mráz
Budem viac než zviera
Menej ako kňaz

Som tu ledva tým čím som
Možno je to správne
Možno o ničom

Asi skúsím znova žiť
Možno príde niekto
Čo ma rozmrazí

Som tu na svete len raz
Hľadám to čo nie je
Nemôžem to nájsť

Doba ľadová
Navždy zachová

Som tu na svete len raz
Hľadám to čo nie je
Hľadám na doraz

**Všetko čo mám rád a čo ma láka
Doba ľadová
Začnem odznova
Vložím svoje srdce do mrazáka**

15. Ukážka č. 2 je

- a) lyrický text populárnej piesne.
- b) zveršovaný dramatický útvar.
- c) epická skladba vo veršovanej podobe.
- d) lyricko-epická skladba z ľudovej tvorby.

16. Ktorý druh rýmu je využitý vo zvýraznenej časti ukážky č. 2?

- a) obkročný
- b) striedavý
- c) prerývaný
- d) združený

17. Označ možnosť, ktorá najviac vystihuje tému ukážky č. 2.

- a) Človek a ľudstvo sa po celé stáročia nezmenili.

- b) Človek chce mať stále viac, nestačí mu na to jeden život.
- c) Človek nedbá na to, čo si kto o ňom pomyslí.
- d) Človek stále niečo hľadá, pátra po zmysle života.

18. Idea predstavená slovným spojením *doba ľadová* vyjadruje:

- a) Človek sa nezmení pre svoje sebecko.
- b) Človek napriek všetkému čaká na lásku.
- c) Človek sa márne snaží o spravodlivosť.
- d) Človek a jeho vzťahy a city vychladnú.

19. *Vložím svoje srdce do mrazáka*

Uvedený verš je

- a) metafora.
- b) epiteton.
- c) personifikácia.
- d) prirovnanie.

20. V ktorej možnosti je správne určený vid slovies?

pretrhlo sa, volá, prešiel, sledoval

- a) nedokonavý, nedokonavý, nedokonavý, dokonavý
- b) dokonavý, dokonavý, nedokonavý, nedokonavý
- c) dokonavý, nedokonavý, nedokonavý, dokonavý
- d) dokonavý, nedokonavý, dokonavý, nedokonavý

21. Vyber možnosť so správnym zápisom priamej reči.

- a) „Rodičia ma veľmi vyhrešia. Stratil som kľúče od bytu a neviem, kde mám mobil,“ odvetilo chlapča.
- b) Rodičia ma veľmi vyhrešia. „Stratil som kľúče od bytu a neviem, kde mám mobil,“ odvetilo chlapča.
- c) „Rodičia ma veľmi vyhrešia. Stratil som kľúče od bytu a neviem, kde mám mobil, odvetilo chlapča.“
- d) „Rodičia ma veľmi vyhrešia“. „Stratil som kľúče od bytu a neviem, kde mám mobil,“ odvetilo chlapča.

22. Pre ktorý literárny žánr je charakteristické, že z príbehu vyplýva poučenie?

- a) bájka
- b) povest'
- c) báj
- d) rozprávka

23. V ktorej možnosti je uvedené synonymum k slovu *dochvíľny* ?

- a) presný
- b) skorý
- c) nepresný
- d) neskorý

24. V ktorej vete sa zvýraznené slovo skloňuje podľa iného vzoru ako zvýraznené slová v ostatných troch vetách?

- a) V lese možno natrafíte na rozličné divé **zvery** .
- b) Lesná **zver** sa v zime zvykne prikrmovať.
- c) Na **kríku** sedelo niekoľko vrabcov.
- d) Košatý **strom** poskytuje tieň unaveným turistom.

25. V ktorej možnosti je uvedená gramaticky správna veta?

- a) Veľmi rada sa zúčastní na tomto podujatí.
- b) Svoju trpezlivosť trebalo vždy trénovať.

- c) Stále som tomu nechápal, tak mi to vysvetlili ešte raz.
- d) Vzhľadom k tomu, že budem mimo mesta, neprídem.